हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः
himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper
नवा प्रेरणा नवोत्साहः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-58

1

22.12.2023 शुक्रवासरः वि.सं. २०८० मार्गशीर्षशुक्लपक्षः दशमी पौष 7

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

राज्यचयन-आयोगे नववर्षस्य आरम्भे सति आरप्स्यते चयनप्रक्रिया: 2

प्रत्येकं हिन्दुकुटुम्बात् एकः युवा रामकार्यार्थं समर्पितः स्यात् 3

वैष्णवानां परमगुरुः श्रीरामानुजाचार्यः 4

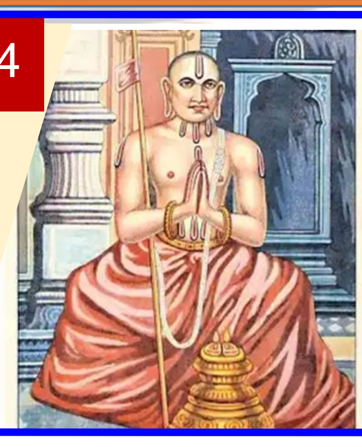

भारतस्य विदेश-नीतेः प्रमुख-मार्गदर्शक- सिद्धांतः तस्याः राष्ट्रीय हितमस्ति-प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी

प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी उक्तवान् यत् भारतस्य विदेश-नीतेः प्रमुख-मार्गदर्शक- सिद्धांतः तस्याः राष्ट्रीय हितमस्ति । ब्रिटेनदेशस्य समाचार-पत्रेण फाइनेंशियल टाइम्स इत्यनेन सह साक्षात्कारे श्री-मोदी उक्तवान् यत् एषा दृष्टिः परस्परहितस्य समकालीन-भूराजनीतिकजटिलतानां च आलोके, देशैः सह भारतस्य संलग्नतां रेखांकयति । श्रीमोदी विदेशनीतेः व्यावहारिकदृष्टिकोणस्यापि समर्थनं कृतवान्। सः अवदत् यत् जगत् परस्परं सम्बद्धम् अपि च परस्पराश्रितम् अस्ति। अमेरिकादेशेन सह भारतस्य सम्बन्धविषये श्रीमोदी उक्तवान् यत् द्वयोः देशयोः सहभागितिवम्,एकविंशतितमे शतके उत्तमविश्वस्य निर्माणं करिष्यति। खालिस्तानी-आतङ्कवादिनः केन्द्रप्रायोजितयोजनायाः कार्यान्वयनार्थं राज्यसर्वकारयोः अग्राहकत्वस्य आलोचनामपि कृतवान् ।

कश्मीरे चिल्लई-कलान इति समारब्धम् । अस्मिन् समये तापमानं बहुषु स्थानेषु समागमबिन्दोरपि न्यूनीभवति । श्रीनगर-पहलगाम-काजीगुंड-कोकरनागेषु न्यूनतम-तापमानम् बहुन्यूनीभूतम्। ऋतुविज्ञानविभागेन अनुमितं यत् कश्मीरे आगामिदिनेषु शुष्कवायुः भविष्यति इति । तापमानस्य न्यूनतायाः कारणात् बहूनि जलस्रोतांसि मन्दगत्या जलपिण्डरूपमाप्नुवन्ति । चिल्लई-कलान इति चत्वारिंशत् दिवसानां तीव्रशीतकालः। जनवरी मासस्य एकत्रिंशे एतस्य समाप्तिं यास्यति।

प्रधानमन्त्रिणा सह मिलितवान् पूर्वप्रधानमन्त्री एच.डी.देवेगौड़ा

नवदिल्ल्यां श्रीनरेन्द्र मोदिना सह पूर्व-प्रधानमन्त्री एच.डी. देवेगौड़ा, कर्नाटकस्य पूर्वमुख्यमन्त्री एच.डी. कुमारस्वामी तथा कर्नाटकस्य विधायकः एच.डी. रेवण्णश्च मिलितवन्तः। श्रीमोदी उक्तवान् यत् देशस्य प्रगतौ श्रीदेवगौड़स्य अनुकरणीय- योगदानं बहुमहत्त्वयुक्तमस्ति। सः उक्तवान् यत् विविध-नीतिगतविषयेषु श्रीदेवेगौड़स्य विचाराः व्यावहारिकाः अथ भविष्यवादिनश्च सन्ति ।

एकादृष्टिः

गीतामहात्म्य

गीता शास्त्र इदं पुण्यं
यः पठेत् प्रयतः पुमान् ।
विष्णोः पादं अवाप्नोति
भय शोकादि वर्जितः ।।
गीताध्ययनशीलस्य प्राणायामपरस्य च ।
नैव सन्ति हि पापानि
पूर्वजन्मकृतानि च ।।
मलिनेमोचनं पुंसां
जलस्नानं दिने दिने ।
सकृद्गीतामृतस्नानं
संसारमलनाशनम् ॥
गीता सुगीताकर्तव्या
किमन्यैः शास्त्रविस्तरैः ।
या स्वयं पद्मनाभस्य
मुखपद्माद्विनिः सृता ॥
भारतामृतसर्वस्वं
विष्णुवक्त्राद्विनिः सृतम ।
गीता- गङ्गोदकं पीत्वा
पुनर्जन्म न विद्यते ॥
सर्वोपनिषदो गावो
दोग्धा गोपालनन्दनः ।
पार्थो वत्सः सुधिभोक्ता
दुग्धं गीतामृतं महत् ।।
एकं शास्त्रं देवकीपुत्रगीतम् ।
एको देवो देवकीपुत्र एव ।।
एको मन्त्रस्तस्य नामानि यानि।
कर्माप्येकं तस्य देवस्य सेवा ।।

लोकसभा - मुख्यनिर्वाचन- आयुक्तस्य निर्वाचन-आयुक्तस्य च नियुक्तिः राष्ट्रपतिना भविष्यति

नियुक्ति-सेवाशर्त-कार्यकालैः संयुक्तः मुख्यनिर्वाचनायुक्त-अन्यनिर्वाचनायुक्त- विधेयकः विंशति-त्रयोविंशतिः लोकसभायां पारितः । अवधेयं यत् राज्यसभायाम् अयं विधेयकः पूर्वमेव पारितो वर्तते। एषः विधेयकः पूर्वनिर्वाचन आयोग-विधेयकस्य स्थाने स्थास्यति। अस्मिन् विधेयके मुख्यनिर्वाचनायुक्तस्य निर्वाचनायुक्तानां च नियुक्तिः, वेतनं, पदात् निष्कासन-सम्बद्धाः प्रावधानाः समाविष्टाः सन्ति। विधेयकानुसारं चयनसमित्याः अनुशंसानाम् आधारेण मुख्यनिर्वाचन-आयुक्तस्य निर्वाचन-आयुक्तस्य च नियुक्तिः राष्ट्रपतिना भविष्यति। चयनसमित्याम् प्रधानमन्त्री, केन्द्रीयमन्त्रिमण्डलस्य एकः मन्त्री, लोकसभायाः विपक्षस्य नेता अथवा बृहत्तमस्य दलस्य नेता च भविष्यन्ति। विधेयकममुम् उपस्थापयन् विधिमन्त्री अर्जुनराममेघवालः अवदत् यत् अमुं विधेयकम्, मुख्यनिर्वाचनायुक्तस्य अन्य-निर्वाचन-आयुक्तानां च नियुक्तेः विषये सर्वोच्चन्यायालयस्य निर्देशानुसारम् आनीतं वर्तते। सः अवदत् यत् मुख्यनिर्वाचन-आयुक्तस्य अन्य-निर्वाचन आयुक्तानां च वेतनं सर्वोच्चन्यायालयस्य न्यायाधीशानां वेतनसमानं भविष्यति।

उत्तरभारतस्य पर्वतीयप्रदेशेषु वृष्टेः हिमपातस्य च संभावना

ऋतुविभागेन जम्मू-कश्मीरे, लद्दाखे, गिलगित-बाल्टिस्ताने, मुजफ्फराबादे, हिमाचल प्रदेशे, उत्तराखंड राज्ये च अल्पवृष्टेः हिमपातस्य च संभावना ख्यापिता। विभागेन उक्तम् यत् अद्य पंजाब-हरियाणायां, चंडीगढ़े, दिल्ल्याम् अपिच उत्तर-पश्चिमी- राजस्थाने अल्पवृष्टेः अपि सम्भावनास्ति ।आगामि त्रिषु दिनेषु न्यूनतम तापमाने द्वि तः त्रि डिग्री सेल्सियस इतियावत् वृद्धः अनुमानमस्ति ।ऋतुविभागेन आगामि पञ्चदिनानां कृते पंजाबे, हरियाणायां, उत्तर-प्रदेशे, असम राज्ये, मेघालये, नागालैंड राज्ये, मणिपुरे, मिजोरम राज्ये, त्रिपुरायां अपिच ओडिशायां विभिन्नक्षेत्रेषु घनधूमाच्छादनस्य संभावना ख्यापिता।

आयसाधनात् अधिकसम्पत्त्याः प्रकरणे तमिलनाडोः उच्चशिक्षामन्त्रिणे त्रयवर्षस्य कारावासः

मद्रास-उच्चन्यायालयेन तमिलनाडुराज्यस्य शिक्षामन्त्रिणे, डीएमके-दलस्य नेत्रे के. पोनमुडी अथ तस्य पत्न्यै च आयसाधनात् अधिकसम्पत्त्याः प्रकरणे वर्षत्रयस्य कारावासः, अथ पञ्चाशत्-लक्षरूप्यकाणां दण्डश्च आदिष्टः । अस्मिन् प्रकरणे न्यायालयेन त्रिंशत्-दिवसान् यावत् तयोः कारावासः स्थगितः, सर्वोच्चन्यायालये पुनर्परिशीलनस्य अनुमतिः अपि प्रदत्ता वर्तते ।

सुभाषितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

चिता चिंता समाप्रोक्ता
बिंदुमात्रं विशेषता।
सजीवं दहते चिंता
निर्जीवं दहते चिता ॥

भावार्थ - चिता और चिंता समान कही गयी हैं पर उसमें भी चिंता में एक बिंदु की विशेषता है; चिता तो मरे हुए को ही जलाती है पर चिंता जीवित व्यक्ति को मार देती है।

✍ प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

इस कार्य को भविष्य में निरन्तर बनाए रखने के लिए आप सभी के सहयोग की आवश्यकता है
वार्षिकसदस्ता- ३०१ ₹
पञ्चवार्षिकी सदस्यता- ११००₹
संरक्षकसदस्यता- ५१००₹
विज्ञापनसहयोगः(मासिक) -५००₹
आर्थिक सहयोग हेतु हमारा यू.पी.ई कोड स्कैन करें

राज्यचयन-आयोगे नववर्षस्य आरम्भे सति आरप्स्यते चयनप्रक्रियाः

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। हिमाचलप्रदेशराज्यचयन-आयोगे प्रत्येकं नियुक्तिः बाह्याधारेण संस्थया (आउटसोर्सिंग एजेन्सीद्वारा) भविष्यति। आयोगस्य अन्तर्गतं प्रथमा नियुक्तिः पायलट्-आधारेण ऑनलाइन-माध्यमेन भविष्यति। अस्मिन् आवेदनात् परीक्षापर्यन्तं प्रत्येकं प्रक्रिया आनलाईनरूपेण भविष्यति। पूर्वायोगस्य समयात् प्रचलति स्म शल्यकक्षसहायकस्य ऑपरेशन थिएटर असिस्टेन्ट् (ओटीए) इत्यस्य १६२ पदानाम् चयनप्रक्रिया प्रथमं सम्पन्नं भविष्यति। हिमाचलप्रदेशराज्यचयन-आयोगस्य मुख्यप्रशासकः डॉ.आर.के. परुथी हमीरपुरे एतद् उक्तवान्। अक्टूबरमासे एकः वरिष्ठः भारतीय-प्रशासनिक-सेवायाः (IAS) अधिकारी मुख्यप्रशासकः इति सर्वकारेण नियुक्तः अस्ति। नियुक्तेः अनन्तरं मुख्यप्रशासकः द्वितीयवारं हमीरपुरं प्राप्तवान् । सः गुरुवासरे विघटितस्य कर्मचारीचयन-आयोगस्य कार्यालये अधिकारिभिः सह समागमं कृतवान्। अस्यां सभायां प्रशासनिक- अधिकारी जितेन्द्र सांजटा, संयुक्त नियंत्रक प्रदीप शर्मा एवं विधि अधिकारी राहुल चोपड़ा उपस्थिता आसन्। राज्यचयन-आयोगस्य सङ्घटनानन्तरं एषा प्रथमा सभा अस्ति। यस्मिन् आयोगे नियुक्ताः अधिकारिणः आगामिनियुक्तिप्रक्रियायाः आरम्भस्य चर्चां कृतवन्तः। एतादृशी परिस्थितौ राज्यचयन-आयोगः हमीरपुरेक्षनूतनवर्षस्य आरम्भमात्रेण कार्याणां पेटिका उद्घाटिता भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति। मुख्यप्रशासकः शुक्रवासरे आयोगकार्यालये अधिकारिभिः सह समागमं करिष्यति। अस्मिन् सत्रे चयनपरीक्षाणां परिणामघोषणाविषये विशेषचर्चा भविष्यति। मुख्यप्रशासकः आर.के. परुथी उक्तवान् आयोगस्य गठनं शीघ्रमेव सम्पन्नं भविष्यति। पुरातनकर्मचारिणां भूमिका का भविष्यति इति विचार्य नूतनायोगे नूतनानां कर्मचारिणां नियुक्तिः अपि भविष्यति। सः अवदत् यत् इदानीं केवलं बाह्याधारेण संस्थया (आउटसोर्सङ् एजेन्सीद्वारा) एव चयनप्रक्रिया भविष्यति। शानन् समित्याः प्रतिवेदनस्य अनन्तरं चयनप्रक्रिया पूर्णतया ऑनलाइनरूपेण क्रियते।

सरदार-पटेल- विश्वविद्यालयस्य संगणकविज्ञानविभागे समायोजिता संगणकविषयक- प्रश्नोत्तरी प्रतियोगिता

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ. अमित शर्मा। सरदारपटेलविश्वविद्यालयस्य संगणकविज्ञानविभागेन मांडवपरिसरे प्रश्नोत्तरी प्रतियोगिता समायोजिता। कार्यक्रमे प्रो. अनुपमा सिंहः प्रतिकुलपति सरदारपटेलविश्वविद्यालयः मंडी, प्रो. राजेशकुमारशर्मा, अधिष्ठाता महाविद्यालय-विकासपरिषद्, डॉ. राकेशकुमारशर्मा, प्रभारी इतिहासविभागः, संगणकविज्ञानविभागस्य सहायकाचार्याः रुचि ठाकुर, नेहा डोगरा, रविंद्र चंदेलः, कविता च उपस्थिताः आसन्।
अस्मिन् उपलक्ष्ये आचार्या अनुपमा सिंह अवदत् यत् अध्ययनेन सह अस्माभिः विश्वविद्यालये आयोजितासु गतिविधिषु अपि भागग्रहणं करणीयम् यतोहि सम्प्रति प्रतियोगितायाः समय वर्तते। अवसरेऽस्मिन् प्रो. राजेश कुमार शर्मा उक्तवान् यत् प्रतियोगितायाः मुख्योद्देश्यः छात्रेभ्यः संगणकविज्ञानक्षेत्रस्य क्षमतासु नवीनलक्ष्यानां प्राप्तये अवसरप्रदानमस्ति। तेनोक्तं यत् संगणकविज्ञानविभागस्य कृत्रिमबुद्धि- रोबोटिक- समूहेन (ए आई रोबोटिक क्लब) शोभनीयं कार्यं क्रियते। अतः विश्वविद्यालयः विभागपक्षतः आशान्वितः वर्तते। तेन आह्वानं कृतं यत् वयं समाजम् अधिकृत्य कार्यं कुर्मः।
अस्यां प्रतियोगितायां प्रोग्रामिंग डाटा स्ट्रक्चर, डेटाबेस, नेटवर्किंग करंट अफेयर्स इत्यादिषु संगणकविज्ञानसम्बद्धविषयेषु प्रश्नाः पृष्टाः। आहत्य षड् दलानि अस्यां भागग्रहणम् अकुर्वन्, प्रत्येकस्मिन् दले च त्रयः छात्राः आसन्। दलानां नामानि अपि संगणक एंड्रॉयड वर्जन यथा नौगेट, ओरियो पाई, किटकैट, जेलविन इति आसन्। जेलविन इति दलस्य स्नातकोत्तर-तृतीयसत्रस्य सौरभ चंदेलः, मधु कुमारी, संगीता च प्रथमस्थानं अर्जितवन्तः। पाई इति दलस्य स्नातकोत्तर- प्रथमसत्रस्य करतार कौरः, अभिषेक भारद्वाजः, भानु प्रतापश्च द्वितीयस्थानं, किटकैटस्य स्नातकोत्तर- तृतीयसत्रस्य सिमरन शर्मा, नेहा, सोहम् कश्यपश्च तृतीयस्थानं अर्जितवन्तः।

प्रति पशुं ७०० रुप्यकाणि कृषकेभ्यः न तु गोसदनेभ्यः

हिमसंस्कृतवार्ता- धर्मशाला। पशुपालनमन्त्री चन्द्रकुमारः अवदत् यत् गौसादनस्य प्रत्येकं धेनोः कृते आर्थिकसहायतां दत्त्वा अपि परित्यक्तपशूनां समस्यायाः समाधानं न भवति। गोसदनानि आधुनिकानि भवेयुः इति विचारः भवेत्। प्रत्येकं कृषकस्य कृते पटलं सज्जं भविष्यति। तस्य क्षीरप्रदातृणां, वृद्धानां पशूनां च संख्या द्वारे स्थापिता भविष्यति । समीपस्थेन चिकित्सालयेन सह सम्बद्धं भविष्यति। प्रत्येकं पशुं प्रति यत् ७०० रूप्यकाणि गौसदनेभ्यः दीयन्ते तत् अधुना साक्षात् कृषकस्य कृते दास्यते।
पशुगणना अपि शीघ्रमेव आरभ्यते इति सः अवदत्। टैगिंग् इत्यस्य मार्गः अपि परिवर्तयितव्यः भविष्यति । धेनवे वा वृषभाय वा लघुगुटिकाचिपः प्रत्यारोपितः भविष्यति। यदि पशुः मुक्तः भवति तर्हि अस्मात् चिप् इत्यस्मात् स्वामिनः, ग्रामस्य, खण्डस्य च नाम ज्ञास्यते । विश्वविद्यालयस्य वैज्ञानिकाः तस्य परिकल्पनां कुर्वन्ति । पशुपालनमन्त्री शिशिरसत्रस्य तृतीयदिने गुरुवासरे फतेहपुरकाङ्ग्रेसविधायकायस्य भवानीसिंहपठानियावर्यस्य मानसूनसत्रे सदनस्य प्रस्तावस्य प्रतिक्रियाम् अददात्। मन्त्रिणः उत्तरे सन्तुष्टिं प्रकटयन् सः गुरुवासरे प्रस्तावं निवृत्तवान्।
पशुपालनमन्त्री उक्तवान् यत् सर्वकारः केचन पदानि कर्तुं गच्छति। निर्वाचितविधायकानां परामर्शः अपि महत्त्वपूर्णः अस्ति। यदि वयं हिमाचले आरभामः तर्हि बहिः राज्येभ्यः अपि उत्तमं सन्देशं प्रेषयिष्यते। पञ्जाब-हरियाणा-प्रदेशयोः अपि एषा महती समस्या अस्ति । पशूनां समस्या एतावता गम्भीरा अभवत् यत् गवाः वृषभाः च मार्गेषु सन्ति । गावः वंध्या सति वीथिषु अवशिष्यन्ते । पूर्वं एतानि सर्वाणि धार्मिकचिन्तनसम्बद्धानि वस्तूनि आसन् । धार्मिकसंस्थाः पूर्वं निराश्रयान् पशून् गृह्णन्ति स्म । तेभ्यः खाद्यवस्तूनि आश्रयं च प्रदास्यते स्म। दूरस्थेषु क्षेत्रेषु टीकाकरणं सम्यक् न क्रियते । सः पशुपालनविभागस्य वैज्ञानिकैः सह वार्तालापं कृतवान् अस्ति । टीकाकरणप्रक्रियायां सुधारस्य आवश्यकता वर्तते। यदि वैद्याः स्वयमेव टीकाकरणं कुर्वन्ति तर्हि एतस्य अभावस्य संशोधनं कर्तुं शक्यते । अस्मिन् वैज्ञानिकपद्धतिं स्वीकर्तुम् आवश्यकता वर्तते। असौ उक्तवान् यत् पंचायतकानूने पशुस्वामी कृते ५०० तः ७०० रुप्यकपर्यन्तं दण्डस्य प्रावधानम् अस्ति। नगरनिगमनिकायेषु ५०० तः ७०० रुप्यकपर्यन्तं दण्डस्य प्रावधानमपि अस्ति, परन्तु तत् गम्भीरतापूर्वकं न गृह्यते।

टाण्डा-चिकित्सालये शीघ्रमेव भविष्यति कर्मचारीणां पूर्तिः - यादविन्द्रगोमा

हिमसंस्कृतवार्ता- धर्मशाला। डॉ राजेन्द्रप्रसाद-राजकीय-आयुर्विज्ञान-चिकित्सालये टाण्डायां गुरुवासरे नवनियुक्तः मन्त्री यादविन्द्रगोमा चिकित्सालयस्य भ्रमणं कृतवान्
असौ चिकित्सालयस्य प्रशासनिकाधिकारिभिः, चिकित्सकैः, परिचारिकाभिः, स्वच्छताकर्मचारिभिः सह च मिलितवान्। सः अवदत् यत् शीघ्रमेव टाण्डा-चिकित्सालये कर्मचारिणां, बजटस्य च अभावः पूरितः भविष्यति, येन रोगिणां सम्मुखे याः समस्याः सन्ति तेषां शीघ्रमेव समाधानं कर्तुं शक्यते।
मन्त्री यादविन्द्रगोमा इत्यनेन स्वपक्षतः टाण्डा-चिकित्सालयस्य (मेडिकल कॉलेज् एण्ड् हॉस्पिटल इत्यस्य सुपर स्पेशलिटी) कार्डियोलॉजीविभागे कर्करोगिभ्यः ५० उष्णतापयन्त्राणि अपि दानं कृतवान्। पूर्वं पत्रकारान् सम्बोधयन् सः अवदत् यत् यदि पूर्वसर्वकारेण टाण्डा चिकित्सामहाविद्यालये, चिकित्सालये च ध्यानं दत्तं स्यात् तर्हि अद्यत्वे बजटस्य, यन्त्राणां च अभावः न स्यात्। फरवरीमासे टाण्डा-चिकित्सालये बजटं दीयते, येन हिमकेयर्-सदृशानां समस्यानां शीघ्रमेव समाधानं कर्तुं शक्यते। विहितसमयाः अपि पूर्वमेव क्रियन्ते, येन दूरतः आगच्छन्तः रोगिणः दीर्घपङ्क्तौ न तिष्ठन्ति । षड्जनपदेभ्यः रोगिणः टाण्डा-चिकित्सालये चिकित्सां कर्तुं अत्र आगच्छन्ति ।

प्रत्येकं हिन्दुकुटुम्बात् एकः युवा रामकार्यार्थं समर्पितः स्यात्

ब्रह्मेशानन्दाचार्यस्वामीवर्याणां नेतृत्वे गोवाराज्ये “चलो अयोध्या” अभियानम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- जगदीश डाभी, गोवा।

वयं सर्वे हिन्दवः, अतः अत्र उपस्थिताः स्मः, भिन्न-भिन्न पदानां अपरे गत्वा प्रथमं अहं हिन्दू अस्मि अतः एकत्रिभवितुं आवश्यकं वर्तते, हिन्दू अस्मि अतः एकत्रिभूय आगामि-अनन्तवर्षाणि एकत्रितः एव यापयामि। देशं समृद्धं कर्तुं हिन्दूनां सङ्घटितान् भवितुम् अत्यावश्यकतां वर्तते। श्रीरामचन्द्राणां मन्दिरं रामजन्मभूमौ एव भवति एतादृशाः हर्षाः न भवति। राम जन्मभूमौ ५०० वर्षाणि संघर्षयुक्ताः अभवन् एषा दुःखदायी स्थितिः आसीत्। गोमन्तकराज्ये प्रति हिन्दू कुटुम्बात् एकः युवा रामकार्यार्थं समर्पितः भवन् अस्ति। साधु-सद्भिः **वसुधैव कुटुम्बकम्** भावना विश्वाय अददन्, मुख्य कारणं श्रीरामाः विश्वस्य आदर्शाः सन्ति। मात्र पाश्चात्यैः अस्य दुरुपयोगं कृत्वा देशे अधिराज्यं प्रस्थापितवन्तः। उदारतत्वस्य उपयोगं कृतवन्तः।एवं सम्बोधनं पद्मश्री विभूषिताः सद्गुरु ब्रह्मेशानन्दाचार्यस्वामीवर्याः कृतवन्तः।

अयोध्यायां श्रीराम मन्दिरनिर्माण कार्यं प्रचलन् सन्ति तथैव जनवरीमासस्य २२ दिनाङ्के २०२४ तमे देशस्य यशस्वी पन्तप्रधानाः नरेन्द्र मोदिनः तथैव देशस्य सन्त- महन्तानाम् उपस्थितौ अयोध्यायां श्रीराममन्दिरस्य उद्घाटनं मूर्तिप्राणप्रतिष्ठापना ऐतिहासिकः उत्सवः सुसम्पन्नः भविष्यति। निमित्तमिदम् अङ्गी कृत्य श्री दत्त पद्मनाभ पीठद्वारा पद्मश्री विभूषिताः सद्गुरु ब्रह्मेशानन्दाचार्यस्वामीवर्यैः दिव्य मार्गदर्शनैः गोमन्तकराज्ये "गच्छत अयोध्याम्" महाअभियानस्य प्रारम्भं भवति, दिसम्बर मासस्य १७ दिनाङ्के उत्तर गोमन्तके म्हापसा नगरे सुसम्पन्नः "गच्छत अयोध्याम्" कार्यक्रमे पूज्य स्वामीवर्याः सम्बोधितवन्तः। अग्रेऽस्मिन् पूज्य स्वामीवर्याः उक्तवन्तः यत् श्रीरामचन्द्रैः सामान्यजनतः उच्चलोकपर्यंतं सर्वान् सङ्घटीकृत्य कुशक्तौ विजयं प्राप्नुवन्तः तथैव युष्माभिः सर्वैः सह देश कार्यं कर्तुं आवश्यकतां वर्तते। मर्यादायुक्त कार्यं करणीयं मात्र यो मर्यादां त्यजति तस्य मर्यादां दर्शयितुं सशक्त भवेयुः। देशार्थं अयोग्यं भवेत् तादृशं कार्यं न स्यात् एतद् अस्माकं दायित्वं भवति। देश रक्षण कार्यान् कुर्वन् जातिं पथं च त्यक्त्वा जीवनं यशस्वीरीत्या यापनीयम्। सर्वेषां कल्याणमार्गं, विचारं कर्तुं धर्मः अग्रिमं वंशं दातुम् आवश्यकतां भवति, यदि रामः काल्पनिकः वर्तते एवं भवेत् तर्हि देशवासीयाः स्थानं प्रदर्शयन्ति एवं पूज्य स्वामीवर्याः सम्बोधितवन्तः।

श्रीक्षेत्र तपोभूमिसंस्थापकाः राष्ट्रसन्तः सद्गुरु ब्रह्मानन्दाचार्य स्वामीवर्यैः १९८९ तथा १९९२ तमे अयोध्यायां श्रीराममन्दिरस्य आन्दोलने गोमन्तकस्य नेतृत्वं कृतवन्तः आसन्। गोमन्तकराज्ये श्रीराम शिलापूजनम्, श्रीराममहायज्ञः, धर्मसभा, गङ्गापूजनम्, सन्त सम्मेलनम् इत्थं विविध कार्यक्रमाणां माध्यमैः पूज्य स्वामीवर्याः जनजागृतेः यशस्वी भूमिका सम्पादितवन्तः, आन्दोलने यशस्वी चालना दत्तवन्तः आसन्। तद्नन्तरं विद्यमन्तः पीठाधीश्वराः सद्गुरु ब्रह्मेशानन्दाचार्य स्वामीवर्याः देवस्थान संरक्षण महासभा, विशाला धर्मसभा, अखिलभारतीयसन्तसभा, हिन्दू धर्म आचार्यसभा, दिव्यदेवस्थानसभा, विविधाः सभाः, सम्मेलनसभा अनेकमाध्यमैः यशस्वीरीत्या च नेतृत्वं कृतवन्तः।

भव्या पदयात्रा, श्रीराम पूजनम्, भव्यप्रकटकार्यक्रमे हिन्दू कुटुम्बे एकः रामः इति एकः तरुणः श्रीरामकार्ये समर्पितं कर्तुं संकल्पः, पूज्य स्वामीवर्याणां दिव्यं सम्बोधनं तथा श्रीरामनामस्य उद्घोषाः, जयजयकाराः, नृत्य तालैः कार्यक्रमे सोत्साहेन गर्जितवन्तः।

अवसरेऽस्मिन् व्यासपीठे पर्यटन मंत्रिणः रोहन खंवटे, आमदाराः चंद्रकांत शेट्ये, प्रेमेन्द्र शेटः, विविधहिन्दूसंस्थानां प्रतिनिधयः बाबू चान्देकरः (रा.स्व.सं.), मोहन आमशेकरः (वि.हिं.प.) शोभा नाईक (सनातनसंस्था) प्रिया मिशाल (नगराध्यक्षा म्हापसा), दयानन्द सोपटे (पूर्व आमदारः), सिद्धार्थ मान्द्रेकरः (स्वराज क्लब), तारक आरोलकरः (नगरसेवकः) आदयः उपस्थिताः आसन्।अस्मिन् विशालकार्यक्रमे सहस्राधिक संख्याकाभिः हिन्दवः धर्मध्वजैः सह कार्यक्रमे भागं गृहीतवन्तः। सूत्रसञ्चालनं त्रिम्बक केदारः, श्रीराज शेलारश्च कृतवन्तौ।

“सोत्साहानां बालानां किमपि नास्त्यसाध्यम्”

हिमसंस्कृतवार्ताः, एस्.जगन्मोहिनी,हैदराबादः।

विश्वास् चैरिटेबल ट्रस्ट् , चेन्नै इति संस्थया आयोजितायां विष्णुसहस्रनाम चित्रलेखनस्पर्धा याञ्च भारतीय विद्याभवन पब्लिक विद्यालयः, बि.हेच्.इ.एल्, हैदराबादपाठशालातः स्वकुशलतां निरूपयन् बालाः विविधस्तरेषु आयोजितासु स्पर्धासु भागग्रहणं गृहीत्वा अनेकान् पुरस्कारान् आप्नुवन् । वार्षिक विष्णुसहस्रनाम स्पर्धायां संस्कृतशिक्षिकया जगन्मोहिन्या प्रशिक्षणे प्रशिक्षितौ तृतीयकक्षायां पठन् श्रेयास् मुकन्दः(8), पञ्चमी कक्षातः षण्मुख सात्त्विकः(10) द्वितीयस्थानं प्राप्तवन्तौ । विष्णुसहस्रनाम चित्रलेखनस्पर्धायां चित्रलेखनाध्यापकस्य रामकृष्णशर्मणः नेतृत्वे महती क्षीरसागर् , सञ्चुक्ता बेनर्जी च प्रथमं स्थानम्, मीनाक्षी द्वितीयं देबपर्णा मान्डल, कृतिका रेड्डी च तृतीयं स्थानं प्राप्य इदम् आभाणकं “यदि सन्ति गुणाः पुंसां विकसन्त्येव ते स्वयम्” – सत्यं कृतवन्तः। सन्दर्भे ऽस्मिन् प्रधानाचार्य श्रीमती चेबोलुः उमा, उपप्रधानाचार्यः श्रीमती श्रीवाणी महोदयया च उक्तम् यत् - बालानां परिश्रमम्, पितॄणां प्रोत्साहः, शिक्षकानां उपक्रमश्च प्रशंसनीयाः, एतादृशीभिः स्पर्धाभिः बालानां सर्वतो विकासः भवतीति च ।

'एनिमल' इत्यस्य अनन्तरं वांगा,

भूषणकुमारः च त्रीणि चलचित्राणि निर्मास्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ताः- जगदीश डाभी, मुम्बई।

सन्दीप रेड्डी वाङ्गा इत्यनेन निर्देशितम् 'एनिमल' इति चलच्चित्रं ८०० कोटिरूप्यकाणाम् अधिकम् अर्जनं कृत्वा सफल-चलचित्रं जातम्। अस्य चलचित्रस्य निर्माणं भूषणकुमारः कृतवान्। भूषणकुमारः, संदीपरेड्डी वाङ्गा च पूर्वं कबीरसिंहं निर्मितवन्तौ। भूषणकुमारेन निर्मितं सन्दीपरेड्डी निर्देशितं च एतयोः द्वयोः चलचित्रयोः सफलं जातं ततः परम् अधुना भूषणकुमारः पुनः सन्दीपेन सह कार्यं कर्तुं घोषितवान्। अस्मिन् समये भूषणकुमारः सन्दीपरेड्डी वाङ्ग्या सह मिलित्वा त्रीणि चलचित्राणि घोषितवान्। एतेषु एकस्मिन् चलचित्रे प्रभासः मुख्यभूमिकायां दृश्यमानः अस्ति। अस्य प्रभास अभिनीतस्य चलचित्रस्य नाम 'स्पिरिट' इति। तदनन्तरम् एनिमलस्य उत्तरकथा एनिमल पार्क, दक्षिणस्य च अभिनेता- अल्लू अर्जुन इत्यनेन सह चलचित्रं निर्मातुं गच्छति। त्रयः अपि बृहत् बजटस्य चलचित्राः भविष्यन्ति। अधुना एव एतानि त्रीणि चलचित्राणि टी-सीरीजस्य आधिकारिकसामाजिकमाध्यमस्य हस्तेन घोषितानि सन्ति। सामाजिकमाध्यमेषु तस्य घोषणामपि कुर्वन् अस्ति। कबीरसिंहस्य एनिमलस्य च सफलतायाः अनन्तरं निर्माता भूषणकुमारः, निर्देशकः सन्दीपरेड्डी वाङ्गः च अधुना प्रभासम् आनयन्ति स्पिरिट, एनिमल पार्क, अल्लू च अर्जुनेन सह नूतनप्रकल्पाय पुनः एकत्र आगच्छन्ति।

वैष्णवानां परमगुरुः श्रीरामानुजाचार्यः

सनातनधर्मावलम्बिनां हिन्दूनां मध्ये समये समये नानामार्गदर्शिनां सद्गुरूणाम् इह भूमौ आविर्भावः भवति। धर्मसम्प्रदायाः अपि गुरुमार्गम् आश्रित्य अनेके सञ्जाताः अभवन्। गुरुशिष्ययोः परम्परा प्राचीना। गुरुवचनम् शिष्यैः अनुपालनीयमेव भवति। अतः स्वाभाविकतया स्वकीये धर्मे हि जनानां प्रीतिर्जायते, परधर्मस्य उपेक्षा भवति इतिकारणतः सनातनधर्मावलम्बिनां, हिन्दूनां वा मध्ये अनैक्यभावः समुद्भवः अभवत्। परन्तु सनातनधर्मस्य यत् महत्त्वं, या संस्कृतिः, यच्च दर्शनं तत् अन्येषु धर्मसम्प्रदायेषु न विद्यते। आपत्सु महापुरुषाणाम् अग्रिममार्गस्य प्रशस्तिः जायते। आचार्यस्य श्रीरामानुजाचार्यस्य जीवनं प्रारम्भकालात् हि नानाविपद्भिः बाधमानमासीत्, तासाम् आपदां कारणतः हि सः परवर्तिकाले एकः उज्जलतरः नक्षत्रवज्जातः। दक्षिणभारतस्य तिरुकुन्नरग्रामः तस्य महाभागस्य आविर्भावेन पवित्रः जातः। तस्य बाल्यावस्थायां हि पिता केशवभट्टः स्वर्गवासी अभूत्। काञ्चीं गत्वा यादवप्रकाशवर्यतः तेन विद्याभ्यासः कृतः। योग्यः गुरुः शिष्यस्य प्रतिभातः सदा प्रसन्नः भवति। परन्तु यदि शिष्यः तर्कमाश्रित्य गुरोः दोषं प्रकटीकुर्यात् तर्हि स्वाभाविकता हि गुरुः शिष्याय क्रुध्यति। तथैव जातम्, गुरुः तस्य तर्केण अपमानितः अभवत्। तेन असहमानः गुरुः यादवप्रकाशः द्वेषवशतः तं शिष्यं हन्तुं तस्य पितृव्यपुत्रं सहाध्यायिनं च गोविन्दभट्टं नियुक्तवान्। काशीयात्राव्याजेन वनमध्ये तं हन्तुं तस्य योजनासीत्, परन्तु यथावकाशं तत्रस्थेन व्याधेन तत्पत्नी च आचार्यं रक्षितवन्तौ। महापुरुषः आलवन्दारः (यमुनाचार्यः) मरणासन्नावस्थायां तस्य आचार्यस्य स्मरणं कृतवान्। आचार्यः श्रीरङ्गं प्राप्तवान्। ततः पूर्वं हि यमुनाचार्यस्य महाप्रयाणं समभवत्। आचार्यः दृष्टवान् यत् आलवन्दारस्य तिस्रः अङ्गुल्यः पुटीकृताः स्युः। आचार्यः तद्रहस्यं सङ्केतं वा स्पष्टं ज्ञातवान्। सः विनम्रतया सङ्कल्पबद्धः सन् सूचितवान् यत् अहं ब्रह्मसूत्रं, विष्णुसहस्रनाम, दिव्यप्रबन्धं चेति त्रयस्य टीकाम् अवश्यं लेखिष्यामि, लेखयिष्यामि वेति। तदा महापुरुषस्य तिस्रः अपि अङ्गुल्यः ऋजवः अभवन्। आचार्यः श्रीयतिराजतः संन्यासदीक्षां स्वीकृतवान्, तिरुकोट्टियूरस्य महात्मा नाम्बिः तस्मै अष्टाक्षरमन्त्रस्य दीक्षां प्रदत्तवान्। अयं नारायणमन्त्रः परमगोप्यः अस्ति, यत्र तत्र न प्रकटीकर्तव्यः इति गुरुणा सः आदिष्टः। परन्तु आचार्यः गुरोः आदेशम् उल्लङ्घ्य मन्दिरशिखरम् आरुह्य च तं गोप्यमन्त्रं जनसम्मर्दस्य पुरतः हि उच्चैः उद्घोषितवान्। तेन गुरुः नितरां खिन्नः जातः, उक्तवान् च 'रामानुज! मम आदेशोल्लङ्घनस्य परिणामं त्वं जानासि वा?' इति।

गुरुदेव! भवताम् आज्ञाभङ्गदोषेण अहम् एकाकी एव नरकयातनां प्राप्नुयाम् इत्यत्र मम नैव मनागपि भयं, चिन्ता वा, परन्तु एते वराकाः सर्वे अपि अनेन नारायण-मन्त्रप्रभावेण श्रीहरिधाम गच्छन्तु इति मम दृढं लक्ष्यमस्ति' इति। अनेन वचनेन गुरुः भावुकः जातः, उक्तवान् च- 'अहो, भवान् तु वास्तविकः आचार्यः अस्ति' इति। तदा गुरुः सस्नेहं गद्गदतया च तम् आलिङ्गितवान्। आचार्यस्य यथा कीर्तिः वर्धमाना आसीत् तथैव शत्रवः अपि वर्धमानाः आसन्। अनेकवारं तं हन्तुं प्रयत्नं कृतवन्तः, भोजने विषमिश्रणं कृतवन्तः ते, परन्तु प्रत्येकं वारं भगवान् तं रक्षितवान्। आचार्यः सम्पूर्णं भारतम् आटत्। प्रस्थानत्रय्याः प्रपत्तिमार्गानुसारं 'श्रीभाष्यं' प्रस्तुतवान्। पराशरद्वारा विष्णुसहस्रनाम्नः, एवं पिल्लनद्वारा दिव्यप्रबन्धस्य टीका कारिता तेन। एवं यमुनाचार्यस्य तिस्रः अपि इच्छाः तेन पूर्णीकृताः। आचार्येण आजीवनं श्रीरङ्गस्य सेवां तथा भक्तिप्रचारं कुर्वन् १२० वर्षाणां वयसि इहलोकं परित्यज्य श्रीधाम आश्रितवान्।

आचार्येण श्रीरामानुजेन यस्य विशिष्टाद्वैतमतस्य प्रसारणं कृतमासीत् तस्य परम्परा पुरातनी एव। द्वापरयुगस्य अन्तिमकालतः हि आलवारभक्तानां क्रमः उपलभ्यते। अर्वाचीन-परम्परायामपि श्रीदेवराजाचार्यः, श्रीवरदाचार्यः, श्रीसुदर्शनव्यास भट्टाचार्यः, श्रीवीरराघवदासाचार्यः, श्रीवादिहंसाम्बुजाचार्यः, श्रीवेङ्कटनाथ-वेदान्ताचार्यः, श्रीमल्लोकाचार्यः, आचार्यवरदगुरुः, वरदनायकसूरिः, अनन्ताचार्यः, दोड्य- महाचार्य- रामानुजदासः, सुदर्शनगुरुः, श्रीनिवासाचार्यः, बुच्चिबेंकटाचार्यः, श्रीनिवासदीक्षितः इत्यादयः आचार्याः स्वग्रन्थेषु विशिष्टाद्वैत-सिद्धान्तं स्पष्टतया विस्तृतरूपेण च लिखितवन्तः स्युः इति, शुभम्।

✍असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

संस्कृतमातुर्भवतु चिरम्

नमांसि, पूर्वं तावद् संस्कृतमाध्यमेन संस्कृतस्य पाठनं भवति स्म। प्रथमं भाषापरिचयं कोशपरिचयं च कारयित्वा पश्चात् व्याकरणं शिक्षयन्ति स्म। परन्तु आङ्ग्लेयाः तदानीन्तनसमये यूरोपमध्ये आङ्ग्लभाषाशिक्षणे यः 2000 वर्षपुरातनः व्याकरण-अनुवादविधिः उपयुज्यमानः आसीत्, तं विधिं भारते संस्कृतशिक्षणे आनीतवन्तः। परिणामतः च्छात्राणां संस्कृतवाङ्मयस्य अवगमनसामर्थ्यम्, इतरभाषाभिः अनुवादसामर्थ्यं च अभवत्, परन्तु संस्कृतभाषायाः प्रयोगसामर्थ्यं न अभवत्। संस्कृतभाषया व्यवहारपरम्परा पूर्णतः नष्टा। मित्राणि, नष्टां तां परम्परां पुनरानेतुं वयं कृतसङ्कल्पाः भवेम।

"अविरतपूजा वाचा पूजा संस्कृतमातुर्भवतु चिरम् ।
जनपदभाषा भारतभूषा संस्कृतभाषा जयतुतराम् ॥"
जयतु संस्कृतं जयतु भारतम्।

प्रो. विजयकुमारः मेननः
कुलपतिः
महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः
उज्जयिनी, मध्यप्रदेशः।

प्रधानमन्त्री-नगरीय-आवासयोजनान्तर्गतं देशे एक दशमलव -नवदश-कोटिरूप्यकाणां परियोजनानि स्वीकृतानि-नगरकार्याणां मन्त्री हरदीपसिंहपुरी

केन्द्र-सर्वकारेण सूचितम् यत् प्रधानमन्त्री-नगरीय-आवासयोजनान्तर्गतं देशे एक दशमलव -नवदश-कोटिरूप्यकाणां परियोजनानि स्वीकृतानि सन्ति, तेषु अष्टसप्तति- लक्ष-गृहाणि सम्पन्नानि सन्ति। लोकसभायां प्रश्नस्य उत्तरं यच्छन् आवासीय- नगरकार्याणां मन्त्री हरदीपसिंहपुरिणा उक्तं यत् केन्द्रसर्वकारः राज्येभ्यः प्रदत्तानां परियोजना-प्रस्तावानाम् आधारेण अस्थायी-गृहेषु निवासिभिः सह नगरीयक्षेत्रेषु सर्वेषां योग्य-लाभार्थिनां च गृहनिर्माणार्थ सहायतां प्रददाति । अपरत्र हरदीपसिंहपुरिणा उक्तं यत्, दिल्ली-कोलकाता-नगरयोः मध्ये आयुष्मान- भारतयोजनायाः कार्यान्वयनं कर्तुं सर्वकारः इच्छुकः अस्ति । सः अवदत् यत् एतयोः नगरयोः केन्द्र-प्रायोजितायाः स्वास्थ्य-योजनायाः कार्यान्वयनार्थं लोकसभायाः अध्यक्षेन दिल्ली-पश्चिमबङ्गस्य मुख्यमन्त्रिणोः कृते सभायां भागं ग्रहीतुं निर्देशाः दातव्याः। भाजपादलस्य मनोज-तिवारिणा उत्थापितस्य पूरकप्रश्नस्य उत्तरं दत्त्वा पुरीमहोदयः गुरपतवन्तसिंह-पन्नू-इत्यस्य हत्यायाः षड्यन्त्रे भारतस्य कथितभूमिकायाः विषये अमेरिकायाः आरोप-विषये श्रीमोदी अवदत् यत् अस्मिन् विषये यत्किमपि प्रमाणं भवति तत् सर्वकारः विचारयिष्यति । सः अवदत् यत् एतादृशाः काश्चन घटनाः भारत- अमेरिकयोः सम्बन्धेषु प्रभावं न करिष्यन्ति । इजरायल-हमासयोः मध्ये प्रचलितयुद्धस्य विषये श्रीमोदी, क्षेत्रे शान्तिं स्थापयितुं भारतस्य प्रतिबद्धतां पुनः अवदत् । साक्षात्कारे प्रधानमन्त्री वैश्विकस्तरस्य भारतस्य वर्धमानस्य भूमिकायाः विषये अपि चर्चां कृतवान् । श्रीमोदिना, विकासशीलानाम् अल्पविकसितानां च देशानाम् शिखरसम्मेलनस्य भारतद्वारा आतिथ्यविषये, अस्मिन् वर्षे सितम्बरमासे आफ्रिकासङ्घस्य जी-विंशति-समूह-मध्ये सफलतया समावेशस्य च उल्लेखः कृतः ।

प्रा. सीताराम भालचन्द्र दातार महोदयेन रचितं गीतरामायणम्

क्षितिपते, स्वीकुरु क्षीरमिदम् उपस्थितिं मे
तवाध्वरेऽस्मिन् मन्ये बहुमानम् ।।
गतः समाप्तिं मखस्तेऽधुना तृप्तिमागताः सर्वदेवताः
अतीव तुष्टस्त्वयि हे राजन्, श्रीविष्णुर्नूनम् ।। १
आगतोऽस्म्यहं तदीयाज्ञया प्रसादमेनं शुभं गृहीत्वा
दानस्यास्यैतस्माद्दानात्, नापरमुपमानम् ।।२
गृहाण स्वकरे सुवर्णपात्रम् पयो वितर देवीषु चान्तरम्
कामधेनुदुग्धादस्तीदं, क्षीरं बलदतरम् ।। ३
सेवन्ते ता यदा पायसम उदरे भविता वंशबीजनम
जनिष्यते तासामुदरेभ्यो, वीरचतुष्कफलम् ।। ४
प्रसविष्यन्ते मानवरूपान् तिस्रो देव्यो विष्णोरंशान
धन्यस्त्वमहो लभसे राजन्, ईश्वरजनकत्वम् ।। ५
इमे कृतार्थे त्वदीयनयने कृतार्थोऽप्यहं दर्शनेन ते
देहि नरपते, आज्ञामधुना गमनाय स्वपदम् ।। ६

आकाशीय विद्युतप्रभावेण खण्डितः भवति यत्र शिवलिङ्गः

हिमाचलप्रदेशसदृशे सुन्दरे स्थाने एतादृशं मन्दिरमपि अस्ति, यत्र १२ वर्षाणामन्तरालेन विद्युत्प्रहारः भवति । आम्, एतत् मन्दिरं शिवाय समर्पितं अस्ति, यत्र विद्युत्प्रहारं कृत्वा शिवलिंगः भग्नं भवति। एतत् एव न, अत्रत्याः पण्डिताः शिवलिंगं विशेषेन लेपेन योजयन्ति।एतत् मन्दिरं बिजलीमहादेवः इति नाम्ना प्रसिद्धम् अस्ति, एतत् मन्दिरं कुल्लू उपत्यकायाः सुन्दरग्रामे काशवरी इत्यत्र स्थितम् अस्ति, यत् २४६० मीटर् ऊर्ध्वतायां स्थितम् अस्ति। एतत् मन्दिरं शंकराय समर्पितः अस्ति । भारतस्य प्राचीनतममन्दिरेषु अपि गण्यते ।मन्दिरस्य अन्तः स्थितं शिवलिंगं प्रति १२ वर्षेषु रहस्यपूर्णतया विद्युत्प्रहारेन आहतं भवति । एतत् रहस्यम् अद्यापि कोऽपि अवगन्तुं न शक्तवान् तथा च अस्य विद्युत्प्रसङ्गस्य कारणात्